

Bioforsk Rapport

Vol. 1 Nr. 141 2006

Elgbeitetaksering på halvøya mellom Straumbotn og Utskarpen i Rana kommune 2006

Ronald Bjøru og Svein Morten Eilertsen

Bioforsk Nord Tjøtta

Hovedkontor
Frederik A. Dahls vei 20,
1432 Ås
Tel.: 64 94 70 00
Fax: 64 94 70 10
post@bioforsk.no

Senternavn
Sted
Adresse
Tel.:
Fax: 64
@bioforsk.no

Tittel/Title:

Elgbeitetaksering på halvøya mellom Straumbotn og Utskarpen i Rana kommune 2006

Forfatter(e)/Autor(s):

Ronald Bjøru og Svein Morten Eilertsen

<i>Dato/Date:</i> 13/11-2006	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 4210017	<i>Arkiv nr./Archive No.:</i>
<i>Rapport nr. Report No.:</i> 141/2006	<i>ISBN-nr.:</i> 81-17-00124-3 978-82-17-00124-9	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 13	<i>Antall vedlegg/Number of appendix:</i>

Oppdragsgiver/Employer:

Jaktfelt 1 og 2 i region 1 i Rana kommune

Kontaktperson/Contact person:

Kåre M. Gjesbakk

Stikkord/Keywords:

Elgbeite, kartlegging, beitetrykk, elgforvaltning, beiteskader

Fagområde/Field of work:

Arktisk landbruk og utmark

Sammendrag

Takseringsmetoden "overvåkingstakst" ble benyttet på halvøya mellom Utskarpen og Straumbotn i Rana kommune våren 2006 for å kartlegge områdets verdi som vinterbeiter for elgen og få en oversikt over elgens vinterbeiteuttak. Elgbeitetakseringen viste at elgens prioriterte vinterdiett stort sett består av rogn, osp, selje, vier og bjørk. På den sør-vestlige delen av halvøya, ut mot Ranfjorden, ble det også registrert betydelige beiteskader på granplantene. Takseringen viser at beitingen på artene rogn, osp og selje har vært så hard at det går utover den årlige produksjonen. Kvistuttaket av bjørk fører ikke til redusert produksjon på lang sikt. Kvistuttaket av vier kan føre til redusert beiteproduksjon på lang sikt. Størrelsen på elgstammen er ikke forenelig med kvalitetsproduksjon av granskog i de mest beitede områdene. Dersom en ønsker å opprettholde produksjonen av vinterbeiteplanter for elgen på lang sikt, bør størrelsen på vinterstammen av elg reduseres noe. I vintre med vanskelige snøforhold bør tiltak som krattrydding og tynning av lauvtrær med over 4 meters høyde kunne øke tilgangen produksjonen av vinterbeite for elgen.

Ansvarlig leder/Responsible leader

Prosjektleder/Project leader

Håkon Sund

Ronald Bjøru

Innhold

1. Sammendrag	3
2. Metoder	4
3. Resultater og diskusjon	6
3.1 Tetthet av viktige vinterbeiteplanter	6
3.2 Beitegrad.....	6
3.2.1 Bjørk	7
3.2.2 ROS (rogn osp og selje)	7
3.2.3 Vier.....	7
3.2.4 Gran	7
3.3 Høyde.....	7
3.4 Beiteproduksjon.....	8
3.5 Beitebelastning.....	9
4. Framtidig tilgang på vinterbeiter	11
5. Bruk av resultatene i framtidig elgforvaltning	12
5.1 Framtidig overvåking av vinterbeitetilgangen for elgen	12
6. Litteratur	13

1. Sammendrag

Våren 2006 ble det gjennomført taksering av vinterbeitene for elgen på halvøya mellom Utskarpen og Straumbotn i Rana kommune. Under takseringen ble kun busker og trær med høyde opp til 4 meter registrert, da dette er planter som en regner som tilgjengelige som vinterbeiter for elgen. Metoden "overvåkingstakst" ble benyttet fordi en ønsket å fokusere på områdets verdi som vinterbeiter for elgen og få en oversikt over elgens vinterbeiteuttak. Elbeitetakseringen viste at elgens prioriterte vinterdiett stort sett består av rogn, osp, selje, vier og bjørk. På den sør-vestlige delen av halvøya, ut mot Ranfjorden, ble det også registrert betydelige beiteskader på granplantene. Takseringen viser at 60 % av den årlige kvistproduksjonen av artene rogn, osp og selje under 4 meters høyde har blitt beitet sist vinter. Dette betyr at for disse artene har beitingen vært så hard at det går utover den årlige produksjonen. Kvistuttaket av bjørk på 40 % er ikke så høyt at det fører til redusert produksjon på lang sikt. Kvistuttaket for vier på 46 % kan føre til redusert beiteproduksjon på lang sikt.

Den intensive elgbeitingen på skogen på den sør-vestlige delen av halvøya, ut mot Ranfjorden viser at vinterstammen av elg på halvøya mellom Utskarpen og Straumbotn er for stor dersom dette området også i framtida blir benyttet som hovedvinterbeiteområde. Størrelsen på elgstammen er ikke forenelig med kvalitetsproduksjon av granskog i dette området.

Dersom elgen i framtida også benytter de andre områdene på halvøya som vinterbeiter kan vinterbeitetilgangen bli tilstrekkelig for dagens elgstamme. Forutsetningen er at tiltak som krattynning i plantefelt og gjengroingsområder gjennomføres. I tillegg bør det foretas årviss hogst av granskog i området for å sikre kontinuerlig tilgang på nye hogstflater i området. Dersom en ønsker å opprettholde produksjonen av vinterbeiteplanter for elgen på lang sikt, bør størrelsen på vinterstammen av elg reduseres noe.

I vintre med vanskelige snøforhold bør tiltak som krattrydding og tynning av lauvtrær med over 4 meters høyde kunne øke tilgangen produksjonen av vinterbeite for elgen. Tilsvarende vil uttak av store lauvtrær øke kvistproduksjonen og dermed forbedre tilgangen på vinterbeiter for elgen. Lauvtrær og kratt som felles om vinteren bør og bli liggende i utmarka utover vinteren. Dermed vil elgen beite bark, kvister og greiner på disse store plantene.

2. Metoder

Den 5. juni 2006 ble det gjennomført beitetaksering i utmarksområdene på halvøya mellom Straumbotn og Utskarpen i Rana kommune (figur 1). De undersøkte områdene ligger fordelt over store deler av halvøya der en vet elgen beiter i vinterperioden. De to lokale jaktlagene stilte med feltpersonell og Svein Morten Eilertsen ved Bioforsk Nord Tjøtta innledet kartleggingen med å gi en innføring i metodene for kartlegging i felt (se Solbraa, 2004). Etter innføringen, der det ble sikret at samtlige deltakere benyttet samme feltmetodikk, ble beitetakseringen gjennomført etter metoden overvåkingstakst. Overvåkingstakst konsentrerer seg om beiteressursene og beiteuttaket og brukes for å kontrollere utviklingen av beiteuttaket. I figur 1 er de 14 undersøkte områdene avmerket med linjer som er fortløpende nummererte. Oversikt over lokalitetsnavn og referansenummer er presentert i tabell 2. Under kartleggingen ble kun busker og trær med høyde opp til 4 meter registrert, da dette er planter en regner som tilgjengelige som vinterbeiter for elgen. Det ble lagt ut 20-30 prøveflater innenfor hvert bestand og hver flate var på 12,5 kvadratmeter. Det ble samlet inn data som bl.a. beskriver antall planter og middelhøyde av de forskjellige vinterbeiteplantene. Videre ble beiteuttaket for hver art eller artsgruppe vurdert etter skalaen 1-4 for beregning av gjennomsnittlig beitegrad (beskrevet i tabell 1).

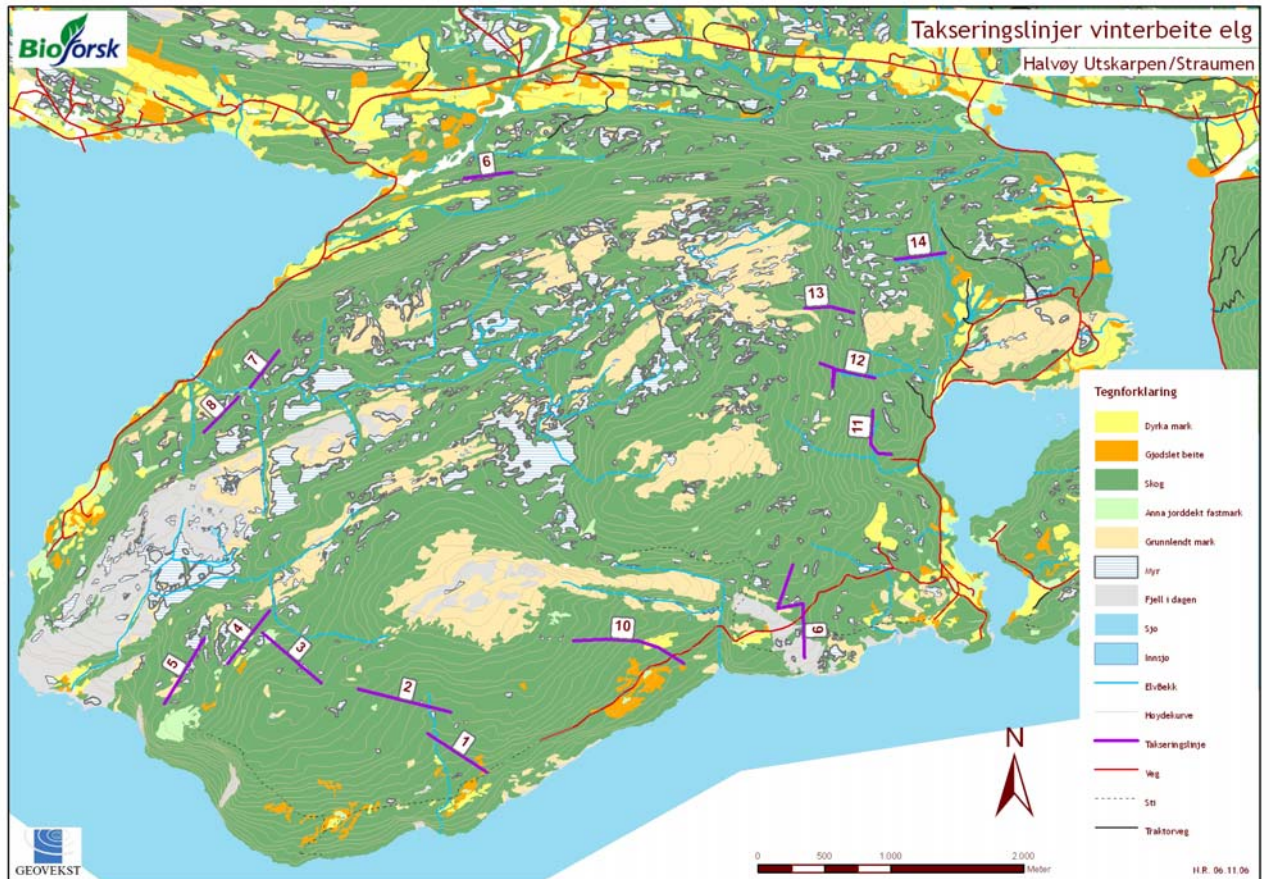
Tabell 1. Skala for gradering av beiteuttaket.

Beitegrad	Beskrivelse
1	Ingen eller ubetydelig beiting.
2	Middels sterk beiting.
3	Sterk beiting. De fleste plantene kan utvikle seg videre.
4	Meget sterk beiting. En betydelig andel døde eller døende planter.

Rogn, osp og selje er slått sammen til en gruppe (ROS) fordi de beites noenlunde likt. I flere av de registrerte områdene ble plassering av takseringsrutene registrert ved hjelp av GPS. Kartkoordinatene til disse registreringsrutene er lagret, og ved eventuelt framtidige takseringer vil en kunne plassere disse rutene innenfor det samme området med stor nøyaktighet.

Bilde 1. Elg på beite (Foto Håkon Sund)

Figur 1. Oversiktskart over halvøya mellom Straumbotn og Utskarpen, Rana kommune. Elgbeitetakseringen ble gjennomført etter traséene merket med lilla linjer og nummer.

3. Resultater og diskusjon

3.1 Tetthet av viktige vinterbeiteplanter

Ut fra det registrerte planteantallet er det beregnet hvor stor andel av samlet beiteproduksjon på busker og trær som faller på de forskjellige beiteplantene. Årlig skuddproduksjon for lauvtrær beregnes for kvister uten blad. Så lenge disse er innenfor rekkevidden for elgen, anslår en at beiteproduksjonen vil fordobles når trehøyden øker med ½ meter (Solbraa, 2004). Gjennomsnittlig antall planter i beitehøyde (inntil 4 meter) er beregnet for hvert undersøkte felt og for hele området. Resultatene er presentert i tabell 2.

Tabell 2. Gjennomsnittlig antall planter per dekar av de viktigste vinterbeiteplantene innen hvert felt og for hele det undersøkte beiteområdet.

Område (nr.)	Bjørk	Vier	ROS ¹	Gran
Tetmoen (1)	664	132	647	0
Stakkerje (2)	316	0	80	172
Totendal - Merrenget (3)	328	0	24	48
Merrenget (4)	324	0	260	0
Høgbrennberget gml. i. mark (5)	484	44	32	132
Landenget (6)	704	0	476	12
Strandenget (7)	964	0	114	99
Strandenget - Litlberget (8)	914	0	34	59
Yttervika (9)	223	8	189	97
Innegarn (10)	300	0	244	56
Neralmlia (11)	792	54	788	68
Kløbomarka (12)	776	282	292	115
Høglirkroken (13)	68	412	104	8
Tybekk (14)	72	64	480	12
Samtlige områder	495	71	269	63

1) ROS: rogn, osp og selje

I flere av de undersøkte områdene er det registrert et meget høyt antall bjørk, rogn osp og selje per dekar (tabell 2). Dette betyr at disse områdene kan produsere betydelige mengder vinterfôr til elgen forutsatt at ikke store snømengder gjør områdene utilgjengelige for elgen. Dersom oppslaget av kratt er alt for tett kan elgen unngå området når høyden på krattet øker (passerer ca. 3 meter) på grunn av redusert framkommelighet i området.

3.2 Beitegrad

Som det går fram av figur 2 varierer gjennomsnittlig beitegrad (tabell 1) på de ulike treslagene mellom de ulike områdene. For alle områdene samlet er det registrert høyest gjennomsnittlig beitegrad på ROS-artene (2,76; tabell 3). For vier og bjørk er den registrerte beitegraden noe lavere, mens gran har lavest gjennomsnittlig beitegrad (tabell 3).

Tabell 3. Gjennomsnittlig beitegrad og høyde på bjørk, vier, ROS¹ og gran for hele undersøkelsesområdet (standardavvik i parentes). Forskjellig bokstav innenfor samme kolonne indikerer statistisk sikre forskjeller mellom arter, med A som høyest verdi.

Art	Beitegrad	Høyde (dm)
Bjørk	2,21 (0,80) <i>B</i>	12,49 (4,85) <i>A</i>
Vier	2,30 (1,02) <i>B</i>	8,85 (3,21) <i>B</i>
ROS ¹	2,76 (0,79) <i>A</i>	10,17 (4,52) <i>B</i>
Gran	1,88 (0,94) <i>C</i>	12,69 (5,67) <i>A</i>

1) ROS: rogn, osp og selje

3.2.1 Bjørk

I områdene 3 og 5 er beitegraden på bjørk henholdsvis 3,1 og 3,0 (sterkt beitet). I tillegg er også områdene 2 og 4 (beitegrad 2,7 og 2,9) sterkt beitet, mens bjørka er ubetydelig beitet i områdene 6, 12-14 (figur 2). For de øvrige feltene er bjørka middels beitet (1,9-2,4).

3.2.2 ROS (rogn osp og selje)

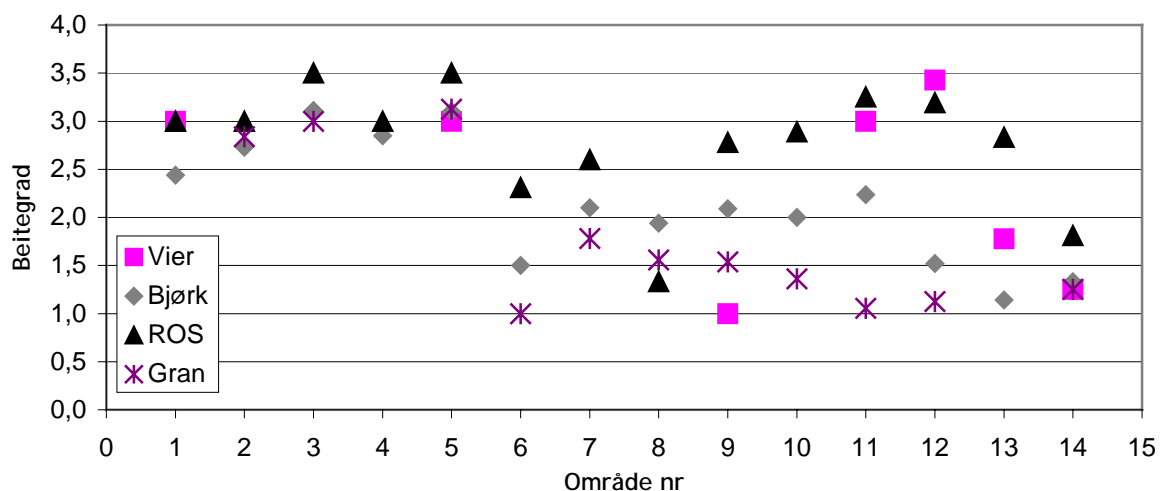
ROS-artene foretrekkes av elgen, og dette gjenspeiles gjennom en høy grad av beiting i de fleste områdene. I områdene 1-5, 11 og 12 er beitegraden 3,0 eller høyere, mens også områdene 7, 9, 10 og 13 er sterkt beitet (figur 2). Det er kun lokaliteten 8 (beitegrad 1,3) som er lite beitet.

3.2.3 Vier

Det er registrert vier i 7 av de undersøkte områdene. I områdene 1, 5, 11 og 12 er vieren sterkt beitet (beitegrad 3,0 eller høyere). I område 13 er vieren middels beitet (beitegrad 1,8) mens avbeitingen er ubetydelig i feltene 9 og 14 (figur 2).

3.2.4 Gran

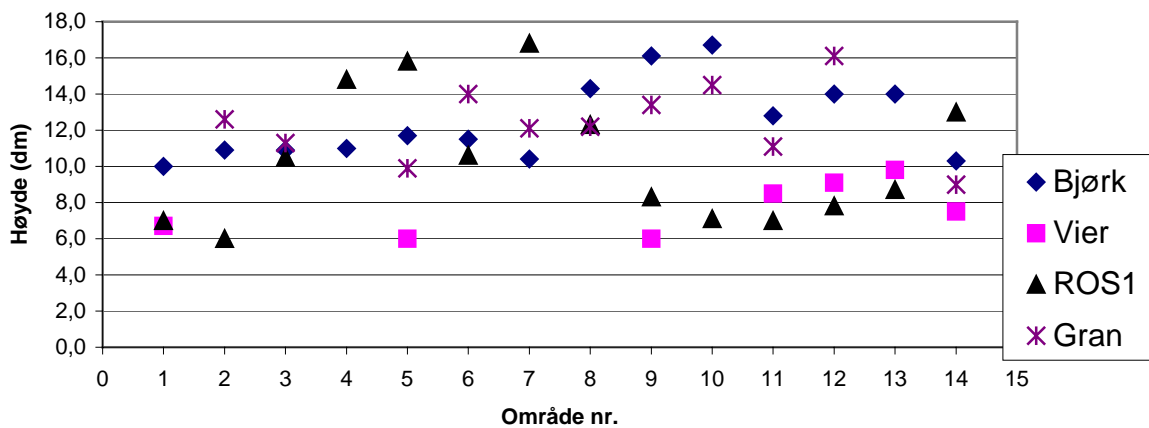
Det er registrert gran i 11 av de undersøkte områdene og for områdene 2, 3 og 5 er grana sterkt beitet (figur 2). I områdene 7, 8 og 9 er grana middels beitet, mens avbeitingen er liten til ubetydelig i de resterende feltene (6, 9-12 og 14).

Figur 2. Gjennomsnittlig beitegrad på bjørk, vier, ROS (rogn, osp og selje) og gran innen hvert undersøkt område.

3.3 Høyde

Som det går fram av figur 3 varierer gjennomsnittshøyden på de ulike treslagene mellom de ulike områdene. For alle områdene samlet har bjørk og gran størst gjennomsnittshøyde (over 1,2 m; tabell 3), mens gjennomsnittshøyden på ROS (1,02 m) og vier (0,88 m) er lavere (statistisk sikker; tabell 3). På steder der det blir liggende mye snø og i vintre med mye snø vil de laveste plantene kunne snø ned og bli utilgjengelig for elgen.

Figur 3. Gjennomsnittlig høyde (dm) på bjørk, vier, ROS (rogn, osp og selje) og gran innen hvert undersøkt område.

3.4 Beiteproduksjon

Med bakgrunn i tettheten av bjørk og ROS-artene og forholdet mellom kvistproduksjonen på bjørk og ROS-artene som er 17 - 30 (Solbraa, 2003), kan en beregne en teoretisk fordeling av beiteproduksjonen mellom disse artene. Andelen av denne beiteproduksjonen er presentert i tabell 4. I områdene 1, 9, 11, 13 og 14 dominerer ROS-artene. Disse artene står for over 60 % av produksjonen av vinterbeite og utgjør derfor den viktigste kilden som vinterbeiter for elgen. I områdene 2, 3, 5, 7, 8, 9 og 12 dominerer bjørk. I de resterende områdene (4, 6 og 10) er både ROS-artene og bjørk viktige kilder som vinterbeiter. ROS-artene og bjørk ble funnet i samtlige bestander, mens vier ble registrert i 50 % av bestandene. Gjennomsnittlig tetthet for vier (71 busker og trær per dekar) er betydelig lavere enn bjørk og ROS-artene (tabell 2). På grunn av liten forekomst har derfor vier kun begrenset betydning som vinterbeite for elgen i området. Unntaket er områdene 1, 12 og 13 der vier kan utgjøre en betydelig andel av elgens vinterbeiter. På grunn av lav gjennomsnittshøyde på vieren kan den bli utilgjengelig ved store snømengder.

Bilde 2. Bildet viser meget sterkt beitet selje (Foto Svein M. Eilertsen)

Under beitekartleggingen ble den gjennomsnittlige registrerte beitegraden på gran liggende mellom ubetydelig og middels sterk beiting (tabell 3), men med en overvekt mot middels sterk beiting. Dette betyr at elgen til en viss grad benytter gran som vinterbeite. Særlig i område 2, 3 og 5 ble det registrert mye beiting på grana.

Tabell 4. Prosentvis fordeling av årlig beiteproduksjon på bjørk og ROS¹ forutsatt at ingen arter beites mer enn at produksjonen blir opprettholdt.

Område (nr)	Bjørk	ROS ¹
Tetmoen (1)	37 %	63 %
Stakkerje (2)	69 %	31 %
Totendal - Merrenget (3)	89 %	11 %
Merrenget (4)	41 %	59 %
Høgbrennberget gml. i.mark (5)	90 %	10 %
Landenget (6)	46 %	54 %
Strandenget (7)	83 %	17 %
Strandenget - Litlberget (8)	94 %	6 %
Yttervika (9)	40 %	60 %
Innegarn (10)	41 %	59 %
Neralmlia (11)	36 %	64 %
Klæbomarka (12)	60 %	40 %
Høglirkroken (13)	27 %	73 %
Tybekk (14)	8 %	92 %
Samtlige områder	54 %	46 %

¹) ROS: rogn, osp og selje

3.5 Beitebelastning

Dersom elgen har tilstrekkelig tilgang på vier og ROS artene beiter den i liten grad på bjørk og ikke på granplanter. Hard avbeiting av gran indikerer høy vinterbestand av elg. Det ble registrert vier i 7 av de undersøkte områdene og gjennomsnittlig for hele undersøkelsesområdet ble 46 % av den årlige kvistproduksjonen beitet bort (tabell 5). I den ene av disse lokalitetene (nr 12) var det årlige kvistuttaket på 91 % (tabell 5). Dette kan tyde på at vier, som er førstevalget til elgen som vinterbeite, holdes nede som følge av intensiv beiting over lang tid.

For hele undersøkelsesområdet ble gjennomsnittlig 60 % av den årlige kvistproduksjonen for ROS-artene beitet bort. For 9 av de undersøkte lokalitetene ligger det årlige kvistuttaket over 60 % (tabell 5). Generell oppfatning er at hver enkelt beiteplante tåler et årlig uttak på rundt 50 % (Solbraa, 2004). I følge Solbraa (2004) bør middeltallet for hele området ligge betydelig lavere for å unngå utstrakt overbeiting. Årsaken er at med et gjennomsnittlig uttak av kvistproduksjonen på 50 %, vil opptil 40 % av plantene være beitet mer enn denne grenseverdien. Dette vil redusere beiteproduksjonen for disse plantene og er derfor ikke bærekraftig. I følge Solbraa (2004) kan kanskje 40 % være en akseptabel grense dersom beitingen er fordelt jevn over hele takstområdet. For det aktuelle området kan en konkludere med at beitebelastningen på ROS-artene er over anbefalte grenseverdier.

Gjennomsnittlig uttak av den årlige kvistproduksjonen av bjørk ligger på 40 % (tabell 5). Dette er under de grenseverdiene Solbraa (2004) angir som bærekraftig kvistuttak. I tabell 5 ser en at for områdene 1-5 er uttaket av bjørk over 50 %. Dette vil over tid kunne redusere plantenes produksjon av vinterbeiter for elg i disse områdene.

Tabell 5. Prosentandel av årlig kvistproduksjon av de viktigste vinterbeiteplantene som er beitet innen hvert felt og for hele det undersøkte beiteområdet.

Område (nr)	Bjørk	Vier	ROS ¹
Tetmoen (1)	51 %	67 %	68 %
Stakkerje (2)	66 %		67 %
Totendal - Merrenget (3)	70 %		78 %
Merrenget (4)	65 %		67 %
Høgbrennberget gml. i.mark (5)	67 %	67 %	75 %
Landenget (6)	18 %		39 %
Strandenget (7)	41 %		59 %
Strandenget - Litlberget (8)	34 %		12 %
Yttervika (9)	37 %	0 %	50 %
Innegarn (10)	35 %		78 %
Neralmlia (11)	42 %	67 %	72 %
Klæbomarka (12)	19 %	91 %	81 %
Høglikroken (13)	12 %	28 %	64 %
Tybekk (14)	6 %	4 %	32 %
Samtlige områder	40 %	46 %	60 %

¹) ROS: rogn, osp og selje

Disse resultatene viser at elgen primært beiter vier og ROS-artene, men elgen beiter også i stor grad på bjørk gjennom vinteren. I områdene der beitetrykket er høyest (område 1-5) har elgen i stor grad også beitet på gran, noe som tyder på at vinterstammen er for stor i forhold til beitetilgangen. I dette området vil produksjonen av granskog bli sterkt forringet, både kvalitets- og kvantitetsmessig som følge av elgbeitingen. På lang sikt vil også produksjonen av vinterbeiteplanter for elgen bli redusert som følge av at vier og ROS-artene ikke får utvikle seg, men holdes nede av elgbeitingen.

For områdene 7 og 9- 12 er beitetrykket også høyt, men beiteuttaket av bjørk er noe lavere enn i områdene 1- 5. Særlig i områdene 12 og 13 er beitetrykket på ROS-artene høyt, mens bjørka beites i liten grad (figur 2). Andelen beiteskader på gran er også lavere i disse områdene (figur 2) men det ble registrert at elgen hadde beitet toppskudd på granplantene flere steder. Disse beiteskadene fører til redusert kvalitet på granskogen som vokser opp. For områdene 6, 8, 13 og 14 er vinterbeitetrykket av elg moderat.

Varierende snøforhold i de ulike områdene kan føre til at elgen foretrekker enkelte områder som vinterbeiter og særlig områdene 1- 5 ser ut til å ha blitt sterkt beitet vinteren 2005/06. Dersom elgens beiting vinteren 2005/06 representerer et normalt beitemønster, vil tilgangen på prefererte vinterbeitearter (ROS-arter og vier) over tid bli redusert. Det sterke beiteuttaket av bjørkekvist vil også over tid kunne føre til en reduksjon i tilgangen på bjørk. Framtidig kvalitetsproduksjon av granskog vil ikke være mulig på granplanter under 4 m høyde i disse områdene.

Under vintre der snøforholdene er forskjellige fra vinteren 2005/06 kan de andre områdene på halvøya mellom Straumbotn og Utskarpen representere viktige vinterbeiter for elgen. Kartleggingen viser at tilgangen på vinterbeiter i disse områdene er tilstrekkelige for det eksisterende beitetrykket, men på lang sikt vil tilgangen på ROS-arter som elgen foretrekker som vinterbeiter kunne bli redusert, mens tilgangen på bjørkekvist vil være tilstrekkelig for elgen.

4. Framtidig tilgang på vinterbeiter

Deler av utmarksarealene på halvøya mellom Utskarpen og Straumbotn preges av gjengroing med tette oppslag av lauvtrær. Disse plantene har en gjennomsnittshøyde på vel en meter (figur 3). Når høyden på lauvskogen har passert fire meter blir tilgangen på vinterbeiter for elgen redusert. Gjennom kraftig tynning av lauvskogen slik at lys slipper til skogbunnen vil en sikre nytt oppslag av lauvskog. Dermed sikrer en framtidig produksjon av vinterbeiter til elgen. Dersom en tynner skogen til for eksempel 3-4 meters avstand mellom de gjenstående trærne, vil en i tillegg sikre høy produksjon av trevirke. Gjennom årlig tynning av nye krattområder, vil en på lang sikt sikre god tilgang på vinterbeiter til elgen. En bør også gjennom skogryddingen vurdere å bevare mest mulig av den naturlige beiteproduksjonen av de prioriterte beiteplantene som rogn, osp, selje og vier.

Det er store arealer med hogstmoden granskog på halvøya mellom Utskarpen og Straumbotn. I forbindelse med utbyggingen av skogsvegen fra Straumsnes til Brennberglia ble det foretatt betydelig skogavvirkning i området. Disse hogstfeltene produserer mye vinterbeiter for elgen, men hogstfeltene er i ferd med å gro igjen. For å sikre kontinuerlig tilgang på vinterbeiter for elgen, bør det i framtida foretas ny hogst av granskog i området. En optimal løsning vil være at det årlig foretas hogst. Gjennom et slik opplegg vil en sikre elgen tilgang på hogstflater av ulike alder. I tillegg til produksjon av vinterbeiter på hogstflatene, vil elgen få god tilgang på bl.a. bregner, geitrams og andre høgstaude som er viktige beiteplanter for elgen om høsten.

Innenfor det undersøkte området var det flere store trær som osp, selje, vier og or. Disse trærne vil ha verdi som brensel. Dersom man feller disse på vinteren når snøforholdene er ugunstige for elgen (store snømengder eller mye løs snø), vil elgen beite barken av disse trærne i tillegg til at samtlige tynnere greiner og kvister blir spist av elgen. Dette kan derfor være et viktig bidrag for å sikre overlevelsen av elgen gjennom harde perioder om vinteren. Som en positiv sideeffekt, vil slike barkede trær tørke godt når våren kommer. Bilde 2 illustrerer hvordan elgen beiter bark av større trær som en del av vinterdietten. I perioder med ugunstige snøforhold vil tynning av krattskog med over 4 meters høyde også kunne bidra til å bedre beitetilgangen for elgen. Forutsetningen er at dette gjøres i områder der elgen kommer seg fram. Alternativt kan en forsøke å trække veg for elgen ved hjelp av for eksempel snøskuter.

Bilde 3. Bark er en viktig del av vinterdietten til elgen i tillegg til greiner og kvister (Foto Svein M. Eilertsen).

5. Bruk av resultatene i framtidig elgforvaltning

Den intensive elgbeitingen på skogen i områdene 1-5 viser at vinterstammen av elg på halvøya mellom Utskarpen og Straumbotn er for stor ut fra dagens beitemønster der områdene sør-vest på halvøya (figur 1) benyttes som hovedvinterbeite. Størrelsen på elgstammen er ikke forenelig med kvalitetsproduksjon av granskog i dette området. I tillegg vil produksjonen av bjørkeskog bli sterkt redusert som følge av elgbeitingen. Ut fra et langsiktig perspektiv kunne en med fordel ha redusert størrelsen på vinterstammen av elg i området.

Dersom en gjennomfører de tidligere nevnte tiltakene med krattrydding, hogst av gammelskog og hogst av granskog, og samtidig sikrer at den lokale elgstammen ikke øker i størrelse, bør tilgangen på vinterbeite være sikret over et langsiktig tidsperspektiv. Forutsetningen er at elgen i framtida benytter de andre områdene på halvøya (ut over områdene 1-5) som vinterbeiter. Dersom en ønsker å øke produksjonen av elgkjøtt i området, må en vurdere sammensetningen av elgstammen. Målet bør være at mest mulig av vinterbeitene går til å sikre overlevelsen hos produksjonsdyr, mens kjøttproduksjonen foregår på sommerbeitene, som det er god tilgang på i området. I boka "Målrettet elgforvaltning, bedre ressursutnytting" av Jerstad m.fl. (2002) er det gitt gode eksempler på sammensetning av elgstammen i forhold til vinterbeitene. Gjennom tellinger av elgen vinterstid og registreringer av "sett elg" under elgjakta kan en skaffe seg en oversikt over alders- og kjønnsstrukturen i den lokale elgstammen. Dette kan brukes som grunnlag for videre forvaltning av elgstammen, der målet må være å unngå at vinterstammen av elg blir for stor i forhold til tilgangen på vinterbeiter.

Dersom ikke flere av de overnevnte tiltakene blir gjennomført, vil den framtidige tilgangen på vinterbeiter for elgen på halvøya mellom Straumbotn og Utskarpen bli redusert. Dette vil føre til mangel på vinterbeiter og størrelsen på elgstammen må reduseres for å unngå redusert kondisjon og overlevelse hos elgen.

5.1 Framtidig overvåking av vinterbeitetilgangen for elgen

Dersom en etter noen år gjentar takseringen av beitene, vil en kunne kontrollere om den aktuelle bestandsstørrelsen er riktig for å oppfylle målene om en langsiktig bærekraftig elgforvaltning. Takseringen vil også gi svar på om eventuelle tiltak for å øke tilgangen på vinterbeiter (krattrydding og uttak av gammelskog) har hatt positiv effekt.

Bilde 4. Elg på beite (Foto Håkon Sund).

6. Litteratur

Jerstad, K., K. Solbrå og S. Knutsen. 2002. Målrettet elgforvaltning bedre ressursutnyting. Landbruksforlaget, Oslo. 150 sider.

Solbraa, Knut, 2004. Veiledning i elgbeitetaksering. Skogbrukets kursinstitutt, Biri. 28 sider.